

PAPER-II SANSKRIT

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) _____
(Name) _____
2. (Signature) _____
(Name) _____

J 25 1 3

OMR Sheet No. : .....
(To be filled by the Candidate)

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as per admission card)

Roll No. _____
(In words)

Time : 1 ¼ hours]

[Maximum Marks : 100

Number of Pages in this Booklet : 8

Number of Questions in this Booklet : 50

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of fifty multiple-choice type of questions.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to you. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as below :
  - (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal / polythene bag on the booklet. Do not accept a booklet without sticker-seal / without polythene bag and do not accept an open booklet.
  - (ii) **Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to pages/questions missing or duplicate or not in serial order or any other discrepancy should be got replaced immediately by a correct booklet from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given.**
  - (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each item has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : (A) (B) (C) (D)
where (C) is the correct response.
5. Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Paper I Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done in the end of this booklet.
8. If you write your Name, Roll Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return the original OMR Sheet to the invigilators at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are however, allowed to carry duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. Use only Blue/Black Ball point pen.
11. Use of any calculator or log table etc., is prohibited.
12. There is no negative marks for incorrect answers.

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. पहले पृष्ठ के ऊपर नियत स्थान पर अपना रोल नम्बर लिखिए ।
2. इस प्रश्न-पत्र में पचास बहुविकल्पीय प्रश्न हैं ।
3. परीक्षा प्रारम्भ होने पर, प्रश्न-पुस्तिका आपको दे दी जायेगी । पहले पाँच मिनट आपको प्रश्न-पुस्तिका खोलने तथा उसकी निम्नलिखित जाँच के लिए दिये जायेंगे, जिसकी जाँच आपको अवश्य करनी है :
  - (i) प्रश्न-पुस्तिका खोलने के लिए पुस्तिका पर लगी कागज की सील / पोलिथीन बैग को फाड़ लें । खुली हुई या बिना स्टीकर-सील / बिना पोलिथीन बैग की पुस्तिका स्वीकार न करें ।
  - (ii) **कवर पृष्ठ पर छपे निर्देशानुसार प्रश्न-पुस्तिका के पृष्ठ तथा प्रश्नों की संख्या को अच्छी तरह चैक कर लें कि ये पूरे हैं । दोषपूर्ण पुस्तिका जिनमें पृष्ठ/प्रश्न कम हों या दुबारा आ गये हों या सीरियल में न हों अर्थात् किसी भी प्रकार की त्रुटिपूर्ण पुस्तिका स्वीकार न करें तथा उसी समय उसे लौटाकर उसके स्थान पर दूसरी सही प्रश्न-पुस्तिका ले लें । इसके लिए आपको पाँच मिनट दिये जायेंगे । उसके बाद न तो आपकी प्रश्न-पुस्तिका वापस ली जायेगी और न ही आपकी अतिरिक्त समय दिया जायेगा ।**
  - (iii) इस जाँच के बाद OMR पत्रक की क्रम संख्या इस प्रश्न-पुस्तिका पर अंकित कर दें ।
4. प्रत्येक प्रश्न के लिए चार उत्तर विकल्प (A), (B), (C) तथा (D) दिये गये हैं । आपको सही उत्तर के वृत्त को पेन से भरकर काला करना है जैसा कि नीचे दिखाया गया है ।
उदाहरण : (A) (B) (C) (D) जबकि (C) सही उत्तर है ।
5. प्रश्नों के उत्तर केवल प्रश्न पत्र I के अन्दर दिये गये OMR पत्रक पर ही अंकित करने हैं । यदि आप OMR पत्रक पर दिये गये वृत्त के अलावा किसी अन्य स्थान पर उत्तर चिह्नांकित करते हैं, तो उसका मूल्यांकन नहीं होगा ।
6. अन्दर दिये गये निर्देशों को ध्यानपूर्वक पढ़ें ।
7. कच्चा काम (Rough Work) इस पुस्तिका के अन्तिम पृष्ठ पर करें ।
8. यदि आप OMR पत्रक पर नियत स्थान के अलावा अपना नाम, रोल नम्बर, फोन नम्बर या कोई भी ऐसा चिह्न जिससे आपकी पहचान हो सके, अंकित करते हैं अथवा अभद्र भाषा का प्रयोग करते हैं, या कोई अन्य अनुचित साधन का प्रयोग करते हैं, तो परीक्षा के लिये अयोग्य घोषित किये जा सकते हैं ।
9. आपको परीक्षा समाप्त होने पर मूल OMR पत्रक निरीक्षक महोदय को लौटाना आवश्यक है और परीक्षा समाप्ति के बाद उसे अपने साथ परीक्षा भवन से बाहर न लेकर जायें । हालांकि आप परीक्षा समाप्ति पर OMR पत्रक की डुप्लीकेट प्रति अपने साथ ले जा सकते हैं ।
10. केवल नीले/काले बाल प्वाइंट पेन का ही इस्तेमाल करें ।
11. किसी भी प्रकार का संगणक (कैलकुलेटर) या लाग टेबल आदि का प्रयोग वर्जित है ।
12. गलत उत्तरों के लिए कोई अंक काटे नहीं जाएँगे ।

SANSKRIT
संस्कृतम्
Paper – II
प्रश्नपत्रिका – II

Note : This paper contains **fifty (50)** objective type questions, each question carrying **two (2)** marks. Attempt **all** the questions.

सूचना : अस्मिन् प्रश्नपत्रे पञ्चाशत्-परिमिताः (50) बहुवैकल्पिकाः प्रश्नाः सन्ति । प्रत्येकम् प्रश्नस्य अङ्कद्वयं वर्तते । सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. “उप त्वाग्ने दिवे दिवे दोषावस्तर्धिया वयम्” अस्य मन्त्रस्य ऋषिर्वर्तते
(A) अग्निः
(B) कण्वः
(C) दीर्घतमाः
(D) मधुच्छन्दाः
2. “दस्योर्हन्ता” को देवः ?
(A) इन्द्रः
(B) विष्णुः
(C) वरुणः
(D) कोऽपि न
3. “काण्व शाखा” कस्य वेदस्य ?
(A) सामवेदस्य
(B) यजुर्वेदस्य
(C) अथर्ववेदस्य
(D) ऋग्वेदस्य
4. “तस्य वयं प्रसवे याम उर्वीः” मन्त्रांशोऽयं कस्य सूक्तस्य वर्तते ?
(A) रुद्रसूक्तस्य
(B) विश्वामित्रनदीसूक्तस्य
(C) सरमा-पणि-सूक्तस्य
(D) यमयमीसूक्तस्य
5. “श्रिये गावो न धेनवोऽनवन्त” मन्त्रांशोऽयं वर्तते
(A) विश्वामित्र-नदी सूक्ते
(B) यम-यमी सूक्ते
(C) पुरुरवा-उर्वशी सूक्ते
(D) सरमा-पणि सूक्ते
6. वेदा अपौरुषेयाः सन्ति-इति मतमस्ति
(A) मोक्षमूलरस्य
(B) महर्षि दयानन्दस्य
(C) विन्टरनिक्सस्य
(D) सर्वेषामेव
7. आर्षेयब्राह्मणं केन वेदेन सम्बद्धम् ?
(A) सामवेदेन
(B) अथर्ववेदेन
(C) ऋग्वेदेन
(D) यजुर्वेदेन
8. कठोपनिषद् केन वेदेन सम्बद्धा ?
(A) ऋग्वेदेन
(B) अथर्ववेदेन
(C) कृष्णयजुर्वेदेन
(D) शुक्लयजुर्वेदेन

9. शिक्षाङ्गस्य को विषयः ?

- (A) यज्ञः
- (B) उपासना
- (C) मोक्षः
- (D) उच्चारणम्

10. “व्याकरणस्य कात्स्न्यम्” किमस्ति

- (A) छन्दःशास्त्रम्
- (B) निरुक्तम्
- (C) ज्योतिषम्
- (D) कल्पसाहित्यम्

11. अधोऽङ्कितानां समीचीनमुत्तरं चिनुत

a. पुरुषविद्याऽनित्यत्वात्	1. ईशोपनिषद्
कर्मसम्पत्तिर्मन्त्रो वेदे	
b. ओ३म् क्रतो स्मर	2. ऋग्वेद
c. कौषीतकिब्राह्मणम्	3. अथर्ववेद
d. शौनकसंहिता	4. निरुक्तम्

Codes :

	a	b	c	d
(A)	4	1	2	3
(B)	1	4	3	2
(C)	3	4	2	1
(D)	1	2	4	3

12. कल्पग्रन्थेषु न गण्यते

- (A) आपस्तम्बश्रौतसूत्रम्
- (B) कात्यायनश्रौतसूत्रम्
- (C) बौधायनधर्मसूत्रम्
- (D) उणादिसूत्रम्

13. वेदकालविषये भारतीयपरम्परागतविचारं परिपोषयति

- (A) मैक्षमूलरः
- (B) वेबरः
- (C) विण्टरनिट्सः
- (D) सायणः

14. सांख्याभिमतं प्रमाणत्रयं वर्तते

- (A) प्रत्यक्षम्, अनुमानम्, उपमानम् ।
- (B) प्रत्यक्षम्, उपमानम्, अर्थापत्तिः ।
- (C) प्रत्यक्षम्, शब्दः, अनुपलब्धिः ।
- (D) प्रत्यक्षम्, अनुमानम्, शब्दः ।

15. सांख्ये सत्कार्यवादस्वरूपमेवमस्ति

- (A) सतो विज्ञानादसज्जायते इति ।
- (B) सतो विवर्तभूतं कार्यजातं मिथ्यात्मकं जायत इति ।
- (C) पूर्वमसत् कार्यं सदेव कारणात् सदात्मकं जायत इति ।
- (D) पूर्वं सदेव कार्यं कारणात्मना पश्चाज्जायत इति ।

16. सांख्यमते सत्त्वगुणस्य स्वभावो विद्यते

- (A) सुखात्मकः
- (B) मोहात्मकः
- (C) दुःखात्मकः
- (D) अभावात्मकः

17. सांख्ये पंग्वन्धन्याये पङ्गुवद् वर्तते

- (A) प्रधानम्
- (B) पुरुषः
- (C) गुणत्रयम्
- (D) प्रलयः

18. सांख्यानुसारं नर्तकीव वर्तते

- (A) प्रकृतिः
- (B) माया
- (C) सर्गः
- (D) मनः

19. षष्टितन्त्रं किम् ?

- (A) न्यायः
- (B) वैशेषिकम्
- (C) सांख्यम्
- (D) वेदान्तः

20. दम उच्यते

- (A) अन्तरिन्द्रियनिग्रहः ।
- (B) विहितानां कर्मणां विधिना परित्यागः ।
- (C) बाह्येन्द्रियनिग्रहः ।
- (D) वेदान्तवाक्येषु विश्वासः ।

21. वेदान्तसारे लिङ्गशरीराणि वर्णितानि

- (A) षोडशावयवानि ।
- (B) पञ्चदशावयवानि ।
- (C) एकादशावयवानि ।
- (D) सप्तदशावयवानि ।

22. विज्ञानमयकोशो भवति

- (A) ज्ञानशक्तिमान् कर्तृरूपः ।
- (B) इच्छाशक्तिमान् कर्तृरूपः ।
- (C) क्रियाशक्तिमान् कार्यरूपः ।
- (D) क्रियात्मकत्वेन कार्यरूपः ।

23. निर्विकल्पकविषये कति विघ्नाः सम्भवन्ति वेदान्तमते

- (A) त्रयः
- (B) चत्वारः
- (C) द्वौ
- (D) पञ्च

24. 'वह्निरनुष्णः' इति स्थले हेत्वाभासो वर्तते

- (A) सव्यभिचारः
- (B) सोपाधिकः
- (C) बाधितः
- (D) आश्रयासिद्धः

25. परार्थानुमाने अवयवा भवन्ति

- (A) त्रयः
- (B) पञ्च
- (C) षट्
- (D) द्वौ

26. अस्य प्रातिपदिकसंज्ञा नास्ति

- (A) भवति ।
- (B) पठितुम् ।
- (C) पाणिपादम् ।
- (D) दाशरथिः ।

27. सर्वनामस्थानसंज्ञा कस्य भवति ?

- (A) 'शी' प्रत्ययस्य ।
- (B) 'शि' प्रत्ययस्य ।
- (C) सर्वनाम शब्दस्य ।
- (D) सर्वशब्दस्य ।

28. कारकप्रयोगदृष्ट्या वाक्यमिदम् शुद्धम् वर्तते

- (A) नृपात् गाम् याचते ।
- (B) देवदत्ताय अभिक्रुध्यति ।
- (C) देवदत्तम् अभिक्रुध्यति ।
- (D) पुष्पम् स्पृहयति ।

29. अनीप्सितस्य का संज्ञा ?

- (A) करणसंज्ञा
- (B) सम्प्रदानसंज्ञा
- (C) कर्मसंज्ञा
- (D) अपादानसंज्ञा

30. अकथितम् च । - इत्यस्य सूत्रस्य उदाहरणम् अस्ति -

- (A) माणवकम् धर्मम् ब्रूते ।
- (B) धर्मम् जानाति वेदेन ।
- (C) वनम् गच्छति रथेन ।
- (D) माणवकाय दीक्षाम् ददाति ।

31. अयम् उपपदविभक्तेः प्रयोगः वर्तते

- (A) ग्रामाद् आयाति ।
- (B) हरिः सेव्यते ।
- (C) लक्ष्म्या सहितः ।
- (D) रामात् पृथक् ।

32. 'अधिगोपम्' इत्यत्र कः समासः ?

- (A) उपपदतत्पुरुषः ।
- (B) कर्मधारयः ।
- (C) तत्पुरुषः ।
- (D) अव्ययीभावः ।

33. लघुकौमुदीकारमते समासः कतिधा वर्तते ?

- (A) पञ्चधा ।
- (B) षोढा ।
- (C) सप्तधा ।
- (D) चतुर्धा ।

34. 'अक्षशौण्डः' - अस्य अलौकिकम् विग्रह वाक्यम् भवति

- (A) अक्ष + सु शौण्ड + सु ।
- (B) अक्ष + सुप् शौण्ड + सु ।
- (C) अक्षेषु शौण्डः ।
- (D) अक्ष + डि शौण्ड + डि

35. अल्पात्तरम् । - इत्यस्य सूत्रस्य उदाहरणम् -

- (A) शिवकेशवौ ।
- (B) ईशकृष्णौ ।
- (C) मातापितरौ ।
- (D) हरिहरौ ।

36. भाषाविज्ञानदृशा अर्धस्वरो भवति

- (A) उ
- (B) अं
- (C) व्
- (D) ए

37. निम्नाङ्कितेषु ध्वनिनियमस्य प्रवर्तको न वर्तते

- (A) ग्रिम (Grimm)
- (B) ग्रासमान (Grassman)
- (C) वेबर (Weber)
- (D) वर्नर (Verner)

38. शकुन्तलायाः अङ्गुलीयकं कुत्र प्रभ्रष्टम् ?

- (A) गङ्गातीर्थसलिले
- (B) मालिनीनदीतीरे
- (C) शचीतीर्थसलिले
- (D) कण्वाश्रमे

39. प्रकरणस्योदाहरणं भवति

- (A) मुद्राराक्षसम्
- (B) वेणीसंहारम्
- (C) मृच्छकटिकम्
- (D) प्रतिमानाटकम्

40. 'हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः' - कस्येयमुक्तिः ?

- (A) युधिष्ठिरस्य
- (B) द्रौपद्याः
- (C) वनेचरस्य
- (D) अर्जुनस्य

41. वीररसः अङ्गीरसः भवति अस्मिन् काव्ये

- (A) नैषधीयचरिते
- (B) शिशुपालवधे
- (C) मेघदूते
- (D) रघुवंशे

42. करुणस्य मूर्तिरथवा शरीरिणी - इदं वर्णनं कस्मिन् काव्येऽस्ति ?

- (A) उत्तररामचरितम्
- (B) अभिज्ञानशाकुन्तलम्
- (C) मुद्राराक्षसम्
- (D) रत्नावली

43. नैषधीयचरिते कति सर्गाः सन्ति ?

- (A) अष्टादश
- (B) एकोनविंशतिः
- (C) विंशतिः
- (D) द्वाविंशतिः

44. अधस्तनयुग्मानां समीचीनां तालिकां चिनुत

a. किरातार्जुनीयम्	1. भासः
b. दशकुमारचरितम्	2. दण्डी
c. स्वप्नवासवदत्तम्	3. भारविः
d. बुद्धचरितम्	4. अश्वघोषः

कूट :

	a	b	c	d
(A)	4	3	2	1
(B)	2	1	3	4
(C)	3	2	1	4
(D)	1	4	3	2

45. पुण्यवर्मा कस्य देशस्य नृप आसीत् ?

- (A) वत्सदेशस्य
- (B) उज्जयिन्याः
- (C) वाराणस्याः
- (D) विदर्भदेशस्य

46. 'चतुर्वर्गफलप्राप्तिः सुखादल्पधियामपि' –
कस्येयमुक्तिः ?

- (A) मम्मटस्य
- (B) विश्वनाथस्य
- (C) वामनस्य
- (D) दण्डिनः

47. संस्कृतनाटकेषु विदूषकस्य को वर्गः ?

- (A) ब्राह्मणवर्गः
- (B) क्षत्रियवर्गः
- (C) वैश्यवर्गः
- (D) शूद्रवर्गः

48. 'लोकवृत्तानुकरणं नाट्यमेतन्मया कृतम्'
श्लोकपादोऽयं कस्मिन् शास्त्रग्रन्थे वर्तते ?

- (A) धर्मशास्त्रे
- (B) अर्थशास्त्रे
- (C) नाट्यशास्त्रे
- (D) शिल्पशास्त्रे

49. मुख्यार्थबाधे तद्युक्तो ययान्योऽर्थः प्रतीयते....सा
शक्तिः का ?

- (A) अभिधा
- (B) लक्षणा
- (C) व्यञ्जना
- (D) तात्पर्या

50. रसनिष्पत्तिविषये अनुमितिवादं कः प्रस्तौति ?

- (A) भट्टलोल्लटः
- (B) अभिनवगुप्तः
- (C) भट्टनायकः
- (D) श्रीशङ्कुः

Space For Rough Work